

Хө өсклгъиг цуг аргъарнь делгрүлхмн

Хальмг АССР-н селанэ эдл-ахун министр М. С. БАБЫШЕВИН докладас

Селанэ эдл ахун цуг халхарнь хурлар бодулхин тускар партъ болн правительств диглдж гаргъен төрмүдн күцадж. Хальмгин мал өскачир эн джил хө өсклгъан болн ноос авлгъан цааранднь улам икдүлв. Эн джилин ноябрь сарин нег шинд, ниди джилин ноябрь сарин нег шинд баасвай дүнүцүлхд, республикин колхозмудин болн совхозмудин хөбнэ то 173 миньгън толгъа, эе гидж 10 процент өсв.

Хө өсклгънэ зурагъан саянар күцаенъ Западн района Чапаевин пертэ, Сталинин пертэ, «Пролетарская победа» колхозмуд, Яшалтинск района «Заветы Ильича» колхоз болн 105-ч номертэ совхоз, Черноземельск района «Черноземельский» совхоз, нань чигн эдл-ахус.

Ноос киргъдж авлгън болн государствд хуллгън, ниди джилинлэ дүнүцүлхд 8609 центнер өсв. Ноос белдгънлэ джилэ зурагъан болзгаси урд күцаенъ Элет балгъсна, Черноземельск, Юстинск, Каспийск районин колхозмуд болн совхозмуд. Каракуль хүрех оруудж өлгъгънэ зура давулдж күцагдв. Эн джил 92 миньгъ шаху хүрех государствд оруудж өгдв.

Ноос икар киргъдж авсн Черноземельск района «Черноземельский» совхозин, Приозери района «Сарна» совхозин, Элет балгъсна Ленинин пертэ, Сталинин пертэ, «Победа» колхозмудин, Яшалтинск района Кировин пертэ колхозин хөбчир. Эн эдл-ахус хон болгънае 6—7,2 килограмм ноос киргъдж авцхав.

Хон болгънае 111—129 хургъ өскв. Икар өскенъ Приозери района «Сарна», Чкаловин пертэ совхозмуд Западн района 112-ч номертэ совхоз, «Пролетарская победа» колхоз Юстинск района «Енотаевский» совхоз, Элет балгъсна Сталинин пертэ колхоз. Эдн зун хон болгънае 111—129 хургъ өскв.

Терүнэс улам сян аш күцахасн «Черноземельский» совхозин үр Суховеевин, «Енотаевский» совхозин үр Утегеновин, балгъсна Сталинин пертэ колхозин үр Михайленкон хөбчирин бригад, эдн зун хон болгънае 120-140 хургъ менд өскдж, экаенъ салгъв.

Хөбнд эрт көг тавлгън эн джил ниднйкэе деер бүрдэмджтэгъяр кедв. Ниди джилникар болхла, 48 миньгън хон икар эн джил үвлэр хургълхми. Хөбнд эртэр көг тавлгънэ зурагъан саянар күцаенъ Западн болн Каспийск районин колхозмуд болн совхозмуд.

Терүнларнь хамдин, хө өсклгънд баах дуту-дундин тускар докладчик келв. Эн джилин ноябрин нег шинд хө өсклгънэ зура республикар зугл 91,3 процент күцагдв, Целинн, Каспийск, Приютненск, Яшкульск райондар болхла 85-93 процент күцагдв. Целинн района «Целинный», «Прудовый» совхозмудт хө өсклгън нег үлү муугъяр кеддженэ. Зурагъан эдн 62-67 процент күцав.

Республикин кеег колхозмуд болн совхозмуд хөд үкүлэд, гаргъад баадг йовдмуд баанэ. Эн джилин 10 сарин эргид хөбнэ 5,6 процентнь гаруд гарв, нег үлү хургъд икар үкв. Целинн района «Целинный», «Прудовый» совхозмудт үкси хургъна товъ 19,5—20,3 процент, Яшалтинск района Сталинин пертэ, Приютненск района «Дружба» болн Кировин пертэ колхозмудт — 13—14,6 процент күрв.

Эн заагден эдл-ахун гардачир даалгъен кергиг төртан авл уга, хөд ягъад үкдг учринъ йилгъдж олдж чадыго баанэ. Зооветспециалистр муугъяр

көдлджанэ, теди хөбчирин бригадт хая ирцханэ, хөбг бүрн-бүти хадгълхд килмджен өгцхаш. Улгүрнь, Приютненск района малин ах эмч үр Пономарев колхозмудт болн совхозмудт торуц одмш. Селанэ эдл-ахун района инспекце бас колхозмудт болн совхозмудт юн болджихинь муугъяр меднэ.

Эн туст селанэ эдл-ахун Министерств чигн зөвар бурута. Энүнэ көдлэчир хөбнэ фермсин көдлмшиг ик дуту-гъяр шүүдж хаяадж залвр өгнэ, хон үкдгиг зогсахин туст адгъдж аргъинь хаяаш. Сүл цагт эдл-аху дотран гидж хөд гарутулдг икар өсв. Эн нег үлү Сарпинск районд болн Элет балгъсна эдл-ахуст икар кеднэ, эдн махид гидж 30 шаху миньгън хө алдж, терүнэс талдан эднд 32 миньгъ гар хон үкдж.

Хө үвлэр хургълулгъна тускар докладчик саянар цаялгъдж келв. Эн төрт оньган икар өгси эдл-ахус сян ашмуд күцахав. Улгүрнь, Юстинск района «Северный» совхоз Элет балгъсна Сталинин пертэ колхоз, «Черноземельский» совхоз үвлэр хургълулен зун хон болгънае 116-134 хургъ авцхав. Увлэр гарси хургъдае 1,5—2 килограмм сян нооси киргъдж авгдв.

Тер бийнъ зярм эдл-ахун гардачир хө өсклгънд эрки чинртэ эн төриг бацад баанэ. Улгүрнь, «Целинный», «Прудовый», «Буратинский» совхозмудин, Элет балгъсна «Победа» колхозин, Сарпинск района Путь Ленинин пертэ, Ильичин пертэ колхозмудин, Западн района «Ленинец», Целинн района «Родина» колхозмудин, Приютненск района 4-ч номертэ совхозин гардачир үвлэр хө хургълулгънд оньган өгцхаш.

Хөбнэ тохм ясурулгъна туск төрт докладчик икар оньган өгв. Эн төрт баах олн дуту-дундин тускар эн келв. Тер учрар, хөбнэ классн тохмнъ хашингар ясрджана.

Ноосна чинрин туст кергтэ гүджд рлт кеддженаш. Энүнэс колхозмуд болн совхозмуд ик гару үзцханэ. Элет балгъсна колхозмуд шагта ноос икар өгнэ. Эдл-аху болгън хөбнэ отар болгъяр тус-туснъ ноосна чинринъ йилгъдг лабораторта болх кергтэ гидж докладт заагдв. Ноосна цеврин чинрлэ ирцүлдж хөбчирт олвринъ өгх кергтэ.

Элстин Госплемрассадникиг болн мал өсклгънэ дамшлтин Хальмг станциг докладчик икар шалгъдж келв, эдн колхозмуд болн совхозмуд хөбнэ тохм ясурулгъна көдлмш кедд күтц кергтэ донъ өгчаш, республикин нүүрлгч хөбчирин дамшлтиг хамцулдж, олд тархаджаш.

— Хөбг бүри бардж, түүнэс авдг эдл-уушинъ икдүлхд нег ик чинртэ төрнъ — хө үвлзүлгън. Эн джил колхозмудин болн совхозмудин белджд авси хот мал үвлзүлхд саянар күрхми — гидж докладчик келв.

Болси бийнъ, хө үвлзүлхд ода бийнъ дуту-дунд дала: 327 кошар болн

97 тепляк күрдженаш. 236 кошарин ясвр ода чиги төгсэд уга. «Буратинский» совхозд, Сарпинск района «40 лет Октября», «Путь Ленина» колхозмудт мал үвлзүлгънд белдвр муугъяр кеддженэ, баах кошармудиннь өрәлинь ясцхадж.

Зярм эдл-ахус мал үвлзүлх баах өвс зөблгъан хашингар кедженэ. Улгүрнь, Сарпинск района «Путь коммунизму» колхозд кергтэ бийнъ 16 процентнь, балгъсна Сталинин пертэ колхозд — 34 процентнь мал үвлзх баарнүрнъ зөбгджд.

Эн джил Хар газрт 260 гар миньгън хон үвлзхми. Тер баарнд хон болгънд 2,1 центнер өвси белдгдв. Болси бийнъ, Западн района болн Элет балгъсна колхозмуд хөбдән үвлзх бааринъ күрглгъан дуусад уга.

Хар газрт 42 кошарин болн хөбчир баах 23 герин ясвр дуусгдд уга. Эн көдлмш муугъяр кеддженъ балгъсна Ленинин пертэ болн Приютненск района Кировин пертэ колхозмудин укас-ткс.

Увлзх газртнь хөбнд искусственин көг тавлгън бүрдэмджд угагъяр кеддженэ. Тер көдлмшн ода чиги эн кегъад уганъ Целинн района «Родина» колхоз, Приютненск района Кировин пертэ болн «Дружба» колхозмуд. Эн эдл-ахус Хар газрт мөстад одх йовдла ноолдг зер-зеван хашингар белдженэ.

Альк чиги төрлэ адл, бас хө өсклгънд — көдлдж улсиг чикар диглдж тавджд сургългн дилвр йилгънэ. Болси бийнъ, хөбнд көдлдж улс икар сольгдд баадг эдл-ахус баахн докладт заагдв. Ода чиги күтц диглгдд уга хөбчирин бригаде баанэ. Хөбчирин культуринь болн баах баадлинь ясурулгънд муугъяр оньг өгддженаш газр бас баанэ. Хөбчирин медринъ бөдлүлхин кергт хө өскачирт зооветсургъмджд делгү бүрдэдж, зооветеринари куремудт багъ наста колхозникудиг болн совхозин көдлмшчириг орлцулж кергтэ гидж докладчик келв. Эн төриг толгълхнъ селанэ эдл-ахун районн инспекцин көдлэчир болн колхозмудин болн совхозмудин специалистир болх зөвтэ.

— Иргчдән мана республик яхтан 2300 миньгън хөбтэ болх зөвтэ, — гидж үр Бабышев келв. Хургълх зун хон болгънае 110 хургъ өскдж, экаенъ салгъдж, хон болгънае дундлад 5,5 килограмм ноос киргъдж, орн-нуттан 100 миньгън каракульск хүрех, тигчкэд, тегэд 85 процентинь негдгч сортар өгх төр мана өмн зогсджана.

Тим үзмджд күцхин төлэ мал үвлзүлгъиг бүрдэмджтэгъяр кедж, хөбнэ тохм ясурулгъна көдлмшиг саянар кедж, хон хургълхд цагланъ белджд, хургъд өсхд сян таал бүрддх кергтэ.

Партийн организаце хөбчирин социалистическ дөрлдэ гардлгъан ясурулдж, КПСС-н XXI-ч хургиг укджд авси даалгъврн күцахдн теднд цуг халхарнь донъ болцхаш зөвтэ.